

1949 m. K. Ulvydas pradėjo dėstyti Vilniaus universitete. 1951–1952 m. vadovavo Lietuvių kalbos katedrai. 1951 m. jis pradėjo dirbti ir Lietuvos MA Lietuvių kalbos institute. 1953–1955 m. jis – Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktoriaus pavaduotojas, kartu Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus vadovas. 1955–1960 m. vadovauja Žodynų skyriui, 1960–1976 m. – Dabartinės lietuvių literatūrinės kalbos skyriui, o 1976 m. – 1987 m. – vėl Žodynų skyriui.

1955 m. K. Ulvydas apgynė kandidatinę disertaciją „Dabartinės lietuvių kalbosrieveiksmis (Vienaskaitos linkusiųrieveiksmėjimas)“. Šis vertingas K. Ulvydo tyrinėjimas atskirais straipsniais buvo paskelbtas lietuvių filologų spaudoje.

Kaip mokslininkas K. Ulvydas ypač daug nusipelnė dirbdamas prie dviejų kapitalinių veikalų – akademinės „Lietuvių kalbos gramatikos“ ir didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“. Jis subūrė ir išugdė gramatikos autorių kolektyvą, keletą metų vadovavo šio veikalo rašymui, redagavo visą trijų tomų tekstą, pats parašė platų įvadą ir skyrių apierieveiksmį.

Lietuvių leksikografijos istorijoje K. Ulvydas visada bus minimas greta Frydricho Kuršaičio, Antano Juškos, Kazimiero Būgos, Juozo Balčikonio, Jono Kruopo ir kitų žymiausių mūsų leksikografų. Jis buvo vyriausiasis didžiojo „Lietuvių kalbos žodyno“ III–V ir XI–XVI tomų redaktorius, prisidėjo prie „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ visų trijų leidimų redagavimo.

Dar būdamas Kauno karo mokyklos aspirantas (1937–1938), K. Ulvydas pradėjo ir jo širdžiai labai mielą lietuvių kalbos kultūros darbą, kurio nenutraukė iki paskutiniųjų savo gyvenimo metų. Kalbininko 85-rių gyvenimo metų sukakties proga illeistoje darbų bibliografijoje (sudarė Irena Andriukaitienė) bene daugiausia vietos užima lietuvių kalbos praktikai skirtos publikacijos. 1961–1991 m. K. Ulvydas buvo tęstinio leidinio „Kalbos kultūra“ atsakingasis redaktorius. Beveik tris dešimtmečius jo gyvas žodis skambėjo tūkstančių Lietuvos radijo klausytojų pamėgtose valandėlėse „Taisyklingai kalbėjime ir rašyme“.

1965 m. už „Lietuvių kalbos žodyno“ I–VI tomus, o 1977 m. už akademinę „Lietuvių kalbos gramatiką“ K. Ulvydai drauge su kitais autoriais buvo paskirtos Lietuvos valstybinės premijos. 1972 m. jis buvo išrinktas Lietuvos Mokslų akademijos nariu korespondentu. 1996 m. vasario 16-osios proga už nuopelnus Lietuvos mokslui, gimtosios kalbos ugdymą ir puoselėjimą K. Ulvydas buvo apdovanotas Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu.

K. Ulvydas sulaukė gražaus amžiaus: mirė eidamas aštuoniasdešimt šeštuosius metus. Tačiau Jo mokiniams ir darbo draugams, kurie Jį pažinojo beveik pusę šimtmečio, ši netektis buvo netikėta. Visų atmintyje Kazys Ulvydas liko kaip visada tvirtas, metų ir darbų naštos nepalaužtas, turėjęs dar daug kalbos mokslui ir praktikai svarbių sumanymų, lituanistikos ir Lietuvos kultūros istorijai nebaigtų išsakyti įdomių ir vaizdingų prisiminimų.

Kazys Morkūnas, Algirdas Sabaliauskas

IRENA IEVA REMENYTĖ-MAŽIULIENĖ

1996 m. vasario 18 d. staiga mirė Vilniaus universiteto Bendrosios (tada dar Eksperimentinės) kalbotyros katedros dėstytoja dr. Irena Ieva Remenytė-Mažiulienė.

Velionė gimė 1958 m. kovo 11 d. Mažeikių raj. Domėnų kaime, valstiečių šeimoje. 1976 m. baigusi Sedos vidurinę mokyklą, ji įstojo į Vilniaus universitetą, kuriame studijavo lietuvių ir klasikinę filologiją. Jau studijų metais Irena susidomėjo gimtosios sediškių tarmės tyrinėjimais. Jos diplominis darbas (1982) skirtas senosios ir jaunosios kartos tarminiams skirtumams Sedos apylinkėse. 1986 m. „Jaunųjų filologų darbuose“ pasirodė ir pirmasis straipsnis, kuriame glaustai apžvelgiama tarmės daiktavardžio linksniavimo tipų evoliucija ir naujosios žodžių darybos tendencijos¹. Iš straipsnio matyti, kad iš pradžių autorė, skatinama mokslinio vadovo – prof. habil. dr. A. Girdenio, orientavosi į platesnio pobūdžio sociolingvistinės pakraipos tarmines studijas. Vėliau pagrindinė jos mokslinio darbo kryptis pasidarė šiaurės žemaičių

¹ I. Remenytė, Morfologiniai senosios ir jaunosios kartos skirtumai ir jų raidos tendencijos Sedos šnekteje, – Jaunųjų filologų darbai, 1986, II, 247–251.

prozodija. Vienas po kito pasirodė jos straipsniai, kuriuose pateikiama sėdiškių priebalsių ir balsių psichoakustinė klasifikacija², tarmės prozodija analizuojama sociolingvistiniu aspektu³, eksperimentiškai tiriama šnektos monoftongų kiekybė ir priegaidės⁴. 1992 m. autorė „Baltistijoje“ paskelbė diachroninio pobūdžio darbą, kuriame, remdamasi kruopščiais eksperimentiniais tyrimais, įtikinamai įrodė, kad sėdiškių priegaidės gana sparčiai kinta⁵. Jų skiriamuosius prozodinius požymius gerai išlaikė tik senosios kartos atstovai. Tais pačiais metais

Irena Mažiulienė sėkmingai apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją, kurią dar spėjo parengti spaudai. Šis darbas turėtų greitai pasirodyti „Kalbotyroje“, bet autorė jo, deja, jau nebeišvys...

Netekome gabios, jau visiškai susiformavusios dialektologės, puikios eksperimentatorės, nuoširdžios kolegės, daugelio dialektologinių ekspedicijų ir mokslinių konferencijų dalyvės. Šviesus Irenos Remenytės-Mažiulienės paveikslas ilgam išliks mūsų atmintyje.

Birutė Jasiūnaitė

² I. Remenytė, Sedos šnektos priebalsių psichoakustinė klasifikacija (Sociolingvistinis aspektas), – Kalbotyra, 1989, XL(1), 74–82; I. Mažiulienė, Šiaurės žemaičių Sedos šnektos balsių psichoakustinė klasifikacija, – Kalbotyra, 1995, XLIV(1), 73–77.

³ I. Mažiulienė, Centrinės šiaurės žemaičių tarmės prozodija sociolingvistiniu aspektu, – Baltistica, 1995, XXX(1), 79–91.

⁴ I. Remenytė, Sedos šnektos monoftongų kiekybė ir priegaidės (Sociolingvistinis aspektas), – Kalbotyra, 1990, XLI(1), 60–78.

⁵ I. Remenytė, Priegaidžių raidos tendencijos centrinėje šiaurės žemaičių tarmėje, – Baltistica, 1992, XXVII(2), 61–67.